

למשנת רבותינו הקדושים זיע"א

אבנים טובות

מאוצר המנוצח של תורת רבותינו הקדושים

והלכת בדרכיו (ט)

לקט בעיני תיקון המדות

בשעת התפילה יכול להפריד הרע

בשעת התפילה כשהנפש מתרומם אז כל הכוחות שפעלה הנפש במדות המגונות אזי הם ג"כ רוצים לעלות, כמבואר בכמה מקומות, וכשיש לו שכל יכול להפריד הטוב מהרע והרע יושלך, אך כשאין לו שכל רק שהוא צועק לה' וצעקה הוא בלב ואז ממילא יומתק.

(ד"ת לסב"ק מסטאלין זי"ע, ב"א יח.)

על שמחה צריך לעבוד ביותר

בשם אדומו"ר הזקן ז"ל שעל שמחה צריכים לעבוד יותר מכל המדות. והרה"ח ר' אברהם יצחק ז"ל אמר בשם אדמו"ר הצעיר זי"ע: אלע מדות קען מען נאך מאכין, אבער שמחה ניט (נ"א: כל המדות קען מען נאך מאכן יענעם, אבל שמחה אי אפשר נאך מאכן יענעם אם לא שמח באמת).

(כתבי הרה"צ ר' מנשה הכהן רוזנפלד ז"ל)

שמחה מביא מדות טובות

שמחה איז א כלל גדול מאד לכל המדות טובות, הן לתפילה והן לתורה ויראה ואמונה, ולכל הדברים טובים שבעולם.

(שם"ה עיפיים לסב"ק מסטאלין זי"ע)

לשבור המדות

דער עיקר איז מדות, מיזאל זיך אויס ברעכין פון כעס און עקשנות און תאוות... ניט ווען מיוויל און ניט וואס מיוויל און ניט וויא אזוי מיוויל און ניט וויפיל מיוויל [-העיקר הוא המדות, לשבור את מידת הכעס והעקשנות והתאוות. לא מתי, מה, איך, וכמה שרוצים].

(שם)

להסתיר מדות טובות מבני אדם

אפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה היה בעיניך כרשע. היינו כאילו אומרים עליך רשע אתה, ויורד עמו לחייו, שכמו שנפרעים על רשעות, כן נפרעים על גילוי מדות טובות לבני אדם, אעפ"י שלא נתכוין בפירוש לגלותם לבן אדם, אעפ"י כענש, שהיה לו להסתירם מאד ולא היה לו להראות תנועה על זה.

(שם)

בבני תרי ותלת...

אהבת עולם עמך אהבת

בעיני הבורא, ידע לייקר כל יהודי ולא הוב אותו אהבה גמורה, למרות מגרעותיו וחסרונותיו. וכמסופר על הרב הק' רבי פנחס מקאריץ זצוק"ל בזה"ל: פעם אחת היתה הרבנית מצערת את המשרת, כמדומה שבדברים לבד היה. והקפיד מאד הרב עליה ואמר: האיך אפשר לצער יהודי? יהודי הוא יקר, יקר, יקר! והיה שם בביתו אדם אחד שנקרא "הירשלי שואב המים" שהיה אדם פחות הערך מאד והיה אולי ארבעים שנה בחור, ואמר הרב לאשתו: אני רועד מהירשלי, שהוא יקר מאד (אמרי פנחס).

מסופר, שכאשר בא הרה"ק מסטרעליסק זי"ע"א לקארלין ושמע על פטירת רבו הקדוש הרש"ק זי"ע, אזי לאחר שקיבל תנחומים, שאל את החברים הקדושים מה אמר עליו רבינו קודם פטירתו. ואמרו לו, כי צוה אודותיו לאמור לו ללכת אל הרה"ק רבי מרדכי מנעשכין זי"ע. ויקם ויסע לנעשכין. כאשר הגיע לנעשכין קיבל אז הצדיק את פני הבאים אליו, ונכנס אז אל הצדיק איש אחד וקיבל אותו בסבר פנים יפות, והרה"ק מסטרעליסק ראה על פני האיש שהוא בעל עבירה גדול מאוד, ויחר לו מדוע מקבלו הצדיק מנעשכין בסבר פנים יפות. הרה"ק מנעשכין הרגיש בכך וציוה להרה"ק מסטרעליסק שיעזוב את ביתו תיכף ומיד.

כאשר יצא משם אותו אדם שלח הצדיק מנעשכין אחרי הרה"ק מסטרעליסק שיבוא אליו, ונתן לו שלום ואמר לו: "גם אני ראיתי מה שאתה ראית, אולם בעבור כך ציוה עליך רבך לבוא לכאן - למען תלמד כי האיש אשר אין אהבת ישראל תקועה בלבו כל כך עד שאפילו רואה בו שעבר עבירה גדולה יהיה אוהב אותו ומנשק אותו - האיש ההוא עוד לא הגיע לחצי העבודה בעבודת השם".

הדרך לבנין הבית

השבוע נכנסנו לשלושת השבועות של ימי בין המצרים, אשר בהם מתעוררת בלב כלולו הדרישה לבנין בית המקדש במהרה בימינו. מובן הוא כי בראש ובראשונה עלינו לתקן את עוון שנאת חיים אשר בשלו נחרב הבית, וכמו שמפרש באור החיים הק' בפרשתנו בפ' 'וימת ער ואונן' הרומז לחורבן הבתים, כי אונן מרמז על שנאת חיים, שלא רצה אחד לפעול לטובת חבריו. הבה ונתקן דרכינו באהבת חיים ובחסד זה לזה, ונזכה במהרה לבנין בית הבחירה אמנו ואמן.

שבת שלום ומבורך
 איגוד האברכים

אחד מאמרותיו היסודיות של רבינו הקדוש רבי שלמה קארלינער זי"ע שביום א' הבעל"ט יחול יומא דהילולא דיליה, הוא: "איך וואלט מיר ווינטשען ליב האבן דעם גרעסטין צדיק שבישראל, ווי השי"ת האט ליב דעם גרעסטין רשע שבישראל" (הייתי מברך את עצמי, לאהוב את הצדיק הגדול ביותר שבישראל כמו שה' יתברך אוהב את הרשע הגדול שבישראל). דבריו של רבינו הק' אמורים להביא לשינוי תפיסה במחשבתו של אדם - הן ביחס לעצמו, והן ביחס לזולתו.

בראשונה בהסתכלות האדם על עצמו - הרי רבינו הקדוש מלמדנו כי חלילה לו לאיש לחשוב שמחמת עוונותיו שנכשל בהם רח"ל נעשה רחוק מה' עד ששוב כבר אין בידו להתקרב אליו. אין האמת כן, כי הרי גם הרשע הגדול שבישראל אהוב אצל ה' יותר מאהבת איש לרעהו החביב עליו ביותר. וכשיהודי יודע את גודל אהבת הבורא אליו, שוב לא יהיין לצער את אוהבו בחטאיו, ואדרבה ישתדל לרדוף אחריו מעתה ולהשתעשע עמו יחד באהבים.

וכך איתא בזוהר הק' (פרשת שמות דף ה'): "אמר רבי יהודה, אלמלי הוו ידעין בני נשא רחמימותא דרחים קודשא בריך הוא לישראל, הוו שאגין ככפיריא למרדף אבתריה" [-אילו היו יודעים בני אדם את

עוצם האהבה שאוהב הקדוש ברוך הוא את ישראל, היו שואגים כאריות לרדוף אחריו].

וכך איתא בספה"ק דבריו שלום להרה"ק רבי שלום מקוידנינוב זצוק"ל (עמוד רסט): "אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת" - שמעתי בשם אמו"ר זי"ע שאמר בדרך צחות: אפילו כשישראל משוקעים באהבות ותאוות גשמיות וזהו "אהבת עולם בית ישראל", מכל מקום, "עמך אהבת", כמאמר רז"ל (קידושין לו.) בין כך ובין כך קרואים בנינו. וכמו שאמר זקני הקדוש מוה"ר שלמה מקארלין זי"ע, שהוא רוצה לאהוב את הצדיק כמו שהקב"ה אוהב את הרשע".

ועד כמה היה ענין זה של ידיעת אהבת ה' לעמו משאת נפשו של רבינו הרש"ק, נמצינו למדים מכפי שהוא עצמו חותם באחד ממכתביו: "כה דברי המבקש שיתגלה אהבת הבורא לישראל".

יקרתו של כל יהודי

והוא הדבר והוא הדין ביחס האדם לזולתו, כי כשידע ויפנים האדם את יקרתו של כל בן ישראל

חיות דקדושה

כיצד מונע הרשע את הקדושה מלהיכנס? על ידי שהוא מתקשר לגשמיות ולתאוות הרעות. כי גשמיות ורוחניות הם תרתי דסתרי, ואי אפשר לשניהם להיות יחד, לכן ברגע שהרשע מקבל את החיות שלו מתאוותיו הגשמיות, ממילא נמנע ממונו לקבל חיות דקדושה. לעומתו הצדיק, פורש מכל קשר לגשמיות, ואינו מעוניין לקבל את חיותו מהם, על ידי זה הוא מקבל את החיות הקדושה שהקדוש ברוך הוא נותן באין מפריע.

וכן מסופר על המגיד מקאזניץ זי"ע שהיה בטבעו איש חלש מאד, ומרוב חולשה היה שוכב כל היום במטה, ואפילו נעליים לא היה לובש, כי לא היה לו כח לשאת אותן, אלא היה לובש במקומו כמה זוגות גרביים. אולם כשהיה עומד להתפלל, היה שוכח כל חולשתו, ועומד ומתפלל בהתלהבות גדולה. כי בהיותו איש קדוש שכל חיותו היתה רק מרוחניות, לפיכך כשלא להתפלל, לא היה צריך כלל לכוחות גשמיים, אלא היה מקבל את החיות הרוחניות בטהרה.

הכנת כלים

לפיכך כאשר ביקש משה רבנו 'יפקוד ה' איש על העדה, אמר לו הקב"ה, שמעתי לתפילתך, אמנה להם מנהיג שיטפיע להם קדושה, קח לך את יהושע וסמכת את ידך עליו. אולם עד שאתה מפקדני על בני שאטפיע להם קדושה, פקוד את בני עלי, שאם אין הם מכינים עצמם לקבלת הקדושה, לא תוכל הקדושה להיכנס בהם.

צו את בני ישראל את קרבן התמיד, כמבואר בכל הספרים שענין הקרבנות הוא הקרבת הגשמיות, הלהלות את הבהמה הגשמית ולקרב אותה לה'.

בפרשת השבוע, אחר שביקש משה רבנו מהשם יתברך 'יפקוד ה' אלקי הרוחות איש על העדה, וענה לו הקב"ה 'קח לך את יהושע בן נון' - אחר כך כתוב בתורה מצות קרבן התמיד.

רש"י בשם המדרש מפרש טעם סמיכות הפרשיות, 'משל לבת מלך שהיתה נפטרת מן העולם והיתה מפקדת לבעלה על בניה, אמרה לו: בבקשה ממך הזהר לי בבני. אמר לה: עד שאת מפקדתי על בני, פקודי בני עלי שלא ימרדו בי ושלא ינהגו בי מנהג בזיון.

כך אמר לו הקב"ה, עד שאתה מפקדני על בני, פקוד בני עלי שלא ינהגו בי מנהג בזיון ושלא ימירו את כבודי באלה הנכר כו', לכן נאמר צו את בני ישראל. דברי המדרש הללו צריכים ביאור, כי בוודאי כל כוונתו של משה רבנו היתה רק לעשות נחת רוח להשם יתברך, וזו גם היתה כוונתו בתפילתו לה' שימנה מנהיג ראוי לישראל, שינהיג את ישראל בהנהגה נאותה כרצונו ה', ומה אפוא אומר לו הקב"ה 'עד שאתה מפקדני על בני, פקוד בני עלי? עוד צריך להבין למה בחר הקב"ה שיצוה את קרבן התמיד יותר מכל המצוות?

להניח לקדושה להיכנס

אדמו"ר הזקן זי"ע אמר: כתוב 'ומלכותו בכל משלה', הקדוש ברוך הוא משפיע חיות בכל דבר, גם במקומות הנמוכים ממש, והחיות שה' נותן היא חיות דקדושה, וגם הרשעים חיותם היא מה', אלא שהם אינם מניחים לקדושה להיכנס בחיות שלהם.

זאת אומרת שכל ההפרש בין הצדיק לרשע, למה הצדיק יש לו חיות דקדושה והרשע אין לו - הוא בגלל שהצדיק רוצה את הקדושה ומקבל אותה, והרשע אינו רוצה ואינו מניח לה להתקבל.

איספו לי חסידי

א זיצונג

ואני תפילה

שלמה: מי לא מכיר את הסיפור הידוע שרבותינו הקוה"ט לאורך הדורות חזרו עליו והפכו אותו לאבן יסוד במשנת דרך קדשם - וכפי שסיפר מרן אדמו"ר הזקן זי"ע א ששמע מאביו מרן אדמו"ר הסב"ק מסטאלין זי"ע, א שפעם אחת בימיו של מרן אדמו"ר בעל ההילולא הרש"ק זי"ע היה קטרוג גדול על התפילה, וכלשון קדשו: "די דאוויגען האט גישריגן אז זי האט נישט ביי ועמען איין צו שטיין", ורצו לבטל את התפילה מן העולם, אזי קרא רבינו הרש"ק זי"ע "ואני תפילה" - שמקבל על עצמו להתפלל. והיו רבותינו הקדושים עד לדור אחרון מפטירים ואומרים: און היינט זאגין מיר ואני תפילה!! ומרן אדמו"ר זי"ע היה מזרז את אנ"ש באמרו: און מיר זענען דאס ממש!!!

שלמה ממש"ך: אם כי אין לנו כל השגה בשיגם ושיחם של רבותינו הקוה"ט, ואנו צועדים בנתיב קדשם באמונה תמימה שעל ידי קיום ההוראות שהתוו לנו אנו פועלים את כל התיקונים שצריך לפעול. כמה מפעים לראות, כי ישנם יסודות מוצקים בעניני תפילה המופיעים באופן ברור כבר בדברי הזוהר הקדוש ותלמידי האריז"ל, והיחידים ששמו דגש על כך בכל תוקף הינם רבותינו הקדושים לדורותיהם.

שלמה ממש"ך: בשבועות הקודמים התמקדנו בענין הקטורת והקרבנות בציבור ברעותא דליבא, שרבותינו הקדושים שמו דגש על כך, באמרם שעל ידי זה מתקנים את כל התיקונים הנדרשים כמו צדיקי הדור, ובמילים אחרות: התפילה

היוצא לנו מזה

רבים רוצים שתהיה להם חיות דקדושה, שירגישו חיות בלימוד התורה, בתפילה, בשבת וכו'. אולם כל זמן שמקושרים לגשמיות, אי אפשר להרגיש בה, כי החיות הגשמית דוחה את הקדושה מלהיכנס.

ועל כך ציוה הקב"ה את קרבן התמיד, ובזמן הזה תקנו חכמים תפילות במקום תמידיו, על ידי עבודת התפילה, בכוונה ובחמימות, נטהר האדם מכל תאוותיו, ומכשיר את עצמו לקבל החיות דקדושה.

מלהשתלם כאחד, (כלומר כשמוגיע זמן הקבוע לתפילה יהיו שם כבר עשרה מתפללים, ולא שיבאו אחר כך אחד אחד). ...פגוונא דא, פין דשכינתא אקדימת לבי פנישתא כעין זה כיון שהשכינה מקדמת לבוא לבית הכנסת, פגין עשרה דישתקחון תמן פחדא צריכים שכבר ימצאו שם עשרה כאחד, וישתלים מה דישתלים ועל ידם יהיה נשלם מה שצריך להשתלם, דהיינו שיושלמו בשלימות כל העשר ספירות של המלכות.

...ותא חזי, פשעתא דגופא אשתלים לתתא בא וראה, בשעה שהגוף ומרכבת השכינה נשלם למטה על ידי עשרה מתפללים, אז קדושה עלאה אתיא ופאל בהאי גופא קדושה עליונה שהיא אור השכינה באה, ונכנסת בזה הגוף, כלומר ששורה על העשרה, ואתעביד תתאה פגוונא דלעילא ממש ונעשה מרכבה התחתונה של עשרה מתפללים, כמרכבה העליונה ממש, לשרות עליהם אור השכינה.

אשר מוסיף לסיים: בשבועות האחרונים עסקנו בסיפור המובא בזוהר הקדוש עם רבי אחא בכפר טרשא. כאשר הביא פעם כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע את המעשה המדובר, הוסיף בדברות קדשו בדברים נוראים שמקבלים אור מיוחד לאחר שראינו את דברי הזוהר הקדוש זה עתה (מט"א קע"ט):

לפי דעתי ההפרש בין המקדים לבוא לבית הכנסת למאחר ובא באמצע התפילה, הוא יותר רחוק מההפרש שיש בין יום ללילה, וצריך לדעת שכל כמה שמאחר יותר, הוא מתרחק יותר מהקדושה, וכל מי שמקדים יותר הוא מתקרב אל שורש הקדושה.

פועלת בעולמות העליונים את פעולתה הרצויה שלשמה נתקנה. כעת הבה ונגלה כי גם היסוד של "מנין בלעולם" מופיע מפורש בדברי הזוהר הקדוש כתנאי להשגת פעולת התפילה!!

וזה לשון הזוהר הקדוש בפרשת נשא (קכו), עם תרגום מתוק מדבש היסוד על המפרשים הקדמונים, ברשותם האדיבה):

פמה חביבין אינון ישראל קמי קדשא בריך הוא כמה חביבים ואהובים הם ישראל לפני הקב"ה, דבקל אתר דאינון שריין כי בכל מקום שהם נמצאים, דהיינו בכל בתי כנסיות ובתי מדרשות, קדשא בריך הוא אשתכח ביניהו הקב"ה נמצא ביניהם להשרות שכנינו עליהם... ופשכינתא אקדימת לבי פנישתא והשכינה מקדמת לבוא לבית הכנסת אם יש שם עשרה, לכן זכאה ההוא בר נש דאשתכח מאינון עשרה קדמאה בבי פנישתא אשרי האדם ההוא הנמצא מאותם העשרה הראשונים בבית הכנסת, פגין דבהו אשתלים מה דאשתלים לפי שבהם נשלם מה שנשלם, דהיינו מרכבת השכינה, כי עשרה הם במדרגת עשר ספירות ונעשים מרכבה לעשר ספירות של המלכות, ולכך הם נוטלים שכר כנגד כל הבאים אחריהם, ואינון מתקדשי בקדמייתא פשכינתא והם מתקדשים בתחילה עם השכינה, על מה העיקר להשרות השכינה, והא אתמר וכבר למדנו ענין זה.

ואמר והא פגין דישתקחון עשרה פגוונא חדא בבי פנישתא וענין זה שאמרנו שהשכינה תקדים לבוא לבית הכנסת, צריך תנאי אחד שיבאו וימצאו שם עשרה אנשים בבת אחת, ולא יתו פסקי פסקי ולא יבאו בהפסקות, דלא תעבב פגוונא דשיפין כדי שלא תתעבב פגוונא אברי ופרקי המרכבה

מסירות נפש לטהרה

כל מעשיהם של בני החבורה הקדושה שבעיירה השכוחה ברוסיה הלבנה, היו נעשים על פי סוד, הן ברוחניות, באשר נאמר סוד השם ליראיו, והן בגשמיות, יראים היו פן חותניהם, שעל שולחנם הם סועדים וממנעים ידיהם הם מוצאים כדי חיותם, יודעו מוכן שנתפסו הם ל'כח' החסידים. לפיכך היו מקפידים על קשר של שתיקה.

מרביתם היו להתאסף, כדרכם של חסידים, להתוועד יחד ולחזק איש את אחיו בדרכי עבודת השם הסלולה, אולם ממעטים היו לצאת למסע אל צדיקי ומצוקי ארץ. שכן ההתאספות יחד בבית אחד מהם ואפילו בבית המדרש המרכזי של העיירה, יכולה להתפרש גם כלימוד תורת הנגלה בחבורה, ואילו הנסיעה לצדיקים, כצנינים היתה לעיני חותניהם.

ובאותו היום שהופיע ובא רבינו הרה"ק רבי שלמה זע"א מקארלין לעיירתם הקטנה, שמחה התעוררה בלבם פנימה ועל פניהם לא נראתה. ימים אלו, בהם שהה הצדיק בקרב מחניהם, היו להם למזון ולמחיה לשבועות רבים, ממלאים היו את אסמיהם שובע לתקופה ארוכה, עד הפעם הבאה.

"הרבי הביע את רצונו לטבול במקוה", שח ר' בעריל לרעהו ופניו דאוגים למחצה, "נו, אז דער רבי זאגט טוהט מען?" [נו, אם הרבי אומר, עושים!] ענה הלה נחרצות. ותיכף ומיד פנו שניהם למשימה, כאשר בדרך הם קוראים ומצרפים את כל חבריהם המקושרים לאילנא דחיי.

רגילים היו בני החבורה בטבילת טהרה, כפי שקבלנו מרבותינו הק' ליסוד מוסד בדרכי החסידות, אך כיון ומקוה מסודר לא היה להם, היו נוהגים לטבול במי המעיין הסמוך לעיירתם. מי המעיין היו קרים, אך לא זה הדבר שימנע אותם מלהיטהר ולהתקדש בקדושה של מעלה, ומה הם לחסידים אם מי הטהרה קרים או חמים הם, העיקר שמטהרים הם. אולם כאשר הרבי רוצה לטבול, אי אפשר להניח לו שיטבול במים הקרים, ונדרשת משימה חשאית, להיכנס להחם את מי המקוה שבכנין הקהילה.

החלון הקבוע בגובהו של החדר, הצליח להאיר אך במקצת את בית הטבילה, אך החסידים הנחושים מצאו עד מהרה את מבוקשם. החצובה החלודה, קיבלה בברכה את הדוודים הגדולים שהחסידים הנאמנים הציבו עליה, תחתיה הונחו עצים זורדים

בגדלים שונים, חלקם כדי שהאש תיתפס וחלקם כדי שתוסיף לבעור עד שיחמו המים כדי רחיצה. ומשהמים שבתוך הדוודים החלו להעלות רתיחה, תפסו בשתי הידיות מספר אברכים עדיני נפש, מאמצים את כוחותיהם לכבודו של הצדיק, ומשבאו לבור הטבילה רוקנו את תכולתו של הדוד, היישר אל בור הטבילה.

בור הטבילה עמוק היה מן הארץ כדי גם מדרגות ארוך, שכן כדי להכשיר את מי הטבילה כהלכה, חפרו הבונים עמוק באדמה, עד ששללו המים לקראתם, והם מי מעיין הכשרים לטבילה. ולאחר שתכולתם של מספר דוודי מים גדולים ורותחים נשפכו אל תוך הבור העמוק, ביקש אחד מהחבורה לבדוק אם כבר חוממו המים כדי סיפוקם, חבריו לא ראוהו בדתו אל הבור. ובעוד הוא טובל את ידיו מעט בבור המים, מנסה להרגיש את חומם, ניגשו חבריו אל דוד המים העומד על האש ומעלה רתיחות, הוליקוהו אל מעל לבור, ורוקוהו... היישר אל גופו של הבור המסור, שהתמלא תיכף בכוחות נוראות, ורק פיו הצליח להפיק מן זעקה חנוקה, שלקולה נזעקו כולם, ותיכף ומיד ירדו אל הבור להעלות ממנו את חברים.

"מה נעשה עתה?!" הביע אחד החברים את חשש כולם בפיו. ולא פירט את עצם הסכנה הנוראה של כוויות הגוף, ואת היסורים הנוראים שהוא חווה ברגעים אלו, והוא פירט את המצוקה בה נתונים כולם, שלא כאשר יביאו הם את הבור אל ביתו, יידעו הכל בשל מי הסער, מה גרם לו שיכווה ומה הסיבה לכך. ומי יודע מה תהיה תגובתם של חותנו?!

ורק לאחר הרורה של מספר דקות, כמו נזכרו כולם מדוע יצאו למבצע חיומים המקוה. "לאמיר גיין צום רבי!" [הבה נלך אל הרבי!], אמרו איש לאחיו.

בהוראתו של הרבי, הושכב האברך על פסל וחבריו המסורים החלו להסיר מעליו את בגדיו. זעקות הכאב מילאו את חלל החדר, הבגדים המופשטים נטלו עמם גם שכבה מעור הבשר שהיה כמבושל רחמנא ליצלן, אולם כל זה אך לדקות מספר.

הרבי רכן אל הגוף הכאוב והמיוסר, והחל מעביר מעליו את ידו הקדושה. ובכל מקום שידו הקדושה של הרבי עברה, נרפא העור הנגוע ושב בשרו של האברך ונתכסה בעור חדש. וכאילו מאומה לא אירע, לבש האברך את בגדיו, ושב אל ביתו בריא אולם.

(ליקוטי סיפורים)

ימי בין המצרים עד ר"ח אב

א. משבעה עשר בתמוז החל צער החורבן, ונוהגים קצת אבלות מיום זה עד אחר תשעה באב (הלכות אבלות הנוהגות ביותר מר"ח אב ויפיעו בע"ה בנפרד).

אירוסין ונשואין
ב. נוהגים שלא להתחתן בימים אלו (רמ"א תקנא ב), אך מותר לשדך ואף לערוך סעודת אירוסין עד ר"ח. (רמ"א תקנא ב, מ"א ז).

ריקוד ושירה
ג. אין לעשות ריקודים ומחולות בימים אלו (מ"א תקנא ז), וכן אין לנגן בכלי זמר או לשמוע מוזיקה בסגנון זה (ע"פ פ"ג א"א י, מנח"א א קיא. הלכות שלמה יד ג).

שירה בפה
ד. שירי ריקוד אסורים. גם שירה שאינה מביאה לריקוד, יש אומרים להמנע בימים אלו (יוסף אומ"ץ ע"פ קכח, כ"ח תקנא מא. הל"ש שם), אך מותר בשיירי רגש או שירים מעניין ירושלים (תורת המועדים מהגר"ק).

ה. אם המטרה היא להרגיע תינוק, מותרת שירה בכל אופן (גם שירי ריקוד) (הלכות מנהגי מהר"ש תקנא). וכמו כן אין להמנע משירה אם המטרה היא להפיג צער או בדידות, או הנהוג ברכב וחושש מתרדמה ח"ו, או לצורך חולה ורפואה (ע"פ מ"ב תקנא יג. הל"ש שם 8). וכן מה שמקל על הפועל במלאכתו, או להקל על ההליכה במרוצה או תרגילי התעמלות.

ו. גם למנענים משירה רגילה - בסעודות מצווה כגון ברית מילה, בר מצווה ופדיון הבן - מותרים שירות ותשבחות בפה (לא רק שירי רגש), אך ללא ריקודים וכלי זמר (מבית לוי פה ג, והגרש"א התייר בסעודת מצווה גם שירת ניגוני ריקוד בפה - ללא ריקודים. הל"ש י"א י"ח, י"ד ד).

תספורת

ז. נוהגים שאין מסתפרים בימים אלו (רמ"א תקנא ד).

ח. מותר לגלח את שער השפם שמפריע לאכילה (ש"ע תקנא יב ז).

ט. מותר לסרק את שערות הראש או זקן, גם אם ודאי יתלשו שערות (מ"ב כ).

י. מותר להסתפר לצורך שידוכין עד שבוע שחל בו ת"ב (הל"ש שם ז).

יא. נשים מותרות לגלח שער במקום צורך, לצניעות, או במקום גנאי (מ"ב עט).

יב. מריטת שער גבות או הרגליים - מותרת (הל"ש פ"ד ט, מבית לוי פה הע' ט).

יג. בעל ברית מותר (חת"ס - שה"צ ד), ויש אוסר (שע"ת א, ולהגרש"ו"ו כן המנהג).

יד. אין לספר אפילו לקטנים (ש"ע יד), ויש מקילים לספר קטנים עד שבוע שחל בו ת"ב (מ"ב כב בשם ח"א).

יז. נטילת ציפורניים אינה אסורה אלא בשבוע שחל בו תשעה באב.

שהחיינו, בגד חדש

טו. נוהגים שלא לברך "שהחיינו" בימים אלו, ואפילו בשבת, שאין ראוי לומר על ימים אלו "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה" (ש"ע תקנא יז, שער הכוונות).

ולכן נמנעים מכל דבר שיש לברך עליו "שהחיינו"; אין אוכלים פרי חדש, ולא לובשים בגד חדש חשוב ומיוחד שראוי לברך עליו "שהחיינו". אך מותר ללבוש בגד חדש שאינו חשוב כל כך ואין מברכים עליו "שהחיינו", כגון גרביים ובגדים פשוטים (ש"ע יז, מ"ב מה).

על פדיון הבן ועל ברית מילה מברכים "שהחיינו" גם בימים אלו, שלא להחמיץ את המצווה (ש"ע. והיינו שהברכה היא על מצווה של עתה שאינה חוזרת, משא"כ בפרי או בגד חדש שיכול לאחר האכילה והלבישה וזו יברך. ומטעם זה ה"ה שמותר לברך שהחיינו הוראה חברו ששמח בראיתו - אחר ל' יום שלא ראהו - על סדר מ"ה י"ב י"א, וכן למברך בלדידת בנו שכוראה אותה לראשונה, ע"ש י"ב).

קנייה בלא לבישה

טז. כאמור, המניעה מבגד חדש (קודם ר"ח אב) היא רק משום ברכת שהחיינו שנוהרים שלא לאמרה בימים אלו. ולכן לענין קנייה - מאחר שהמנהג שאין מברכים שהחיינו בשעת הקנייה אלא בשעת הלבישה - אין מניעה מלקנות לצורך לבישה אחר ת"ב (הלכות שלמה ביח"צ ע"פ תיא, שלמי מועד תע"ח).

מר"ח אב אסור לקנות בגדים חדשים, מצד אבלות (רמ"א ז). ולצורך נישואין שיהיה אחר ת"ב - מותר, כיון שהוא מצווה (מ"א ח, מ"ב יד).

מקפיא מזגן

יז. כלי בית חשובים - יש למנוע קנייתם (גם קודם ר"ח אב) משום ברכת שהחיינו שנמנעים מלומר בימים אלו. אבל כלים שיש בהם הנאה גם לבני הבית, וכגון מזגן, מקפיא או ספה, אין למנוע מלקנות, שהרי אין מברכים עליהם 'שהחיינו' רק 'הטוב והמטיב' - מכיון שהיא הנאה ליותר מאדם אחד (ע"פ ש"ת ב"ס"ר תקנא, מ"ב רכ"ג, ו"כ שמי שאינו מברך כלל על כלי בית - ע"פ ס"ב"ה י"א א - א"צ להמנע).

יח. אמנם יש נמנעים מלקנות דבר שיש שמחה גדולה בקנייתו אף שאין מברכים עליו שהחיינו (מלבושי יו"ט, הובא בא"ר ז), וכן נוטה המנהג (ע"פ ערוה"ש י"ח. אולם בש"צ מח השי"ע ז').

ולכולי עולמא מר"ח אב יש למנוע בכל זה, משום משא ומתן של שמחה. ורק לצורך נישואין מותר, דלא גרע מקניית בגדים וכנ"ל - היות שהוא צורך מצווה.

דירה חדשה

יט. להכנס לדירה חדשה - מותר לכתחילה בבין המצרים, שהרי גם בזה הברכה הראויה היא 'הטוב והמטיב' ולא 'שהחיינו', מאחר והיא טובת כל המשפחה (ע"פ שע"ת יח).

הנהגות בימים אלו

להתרחק מסכנה

כ. ימים אלו נקראים "בין המצרים" על שם "יומין דעקא" (איכ"ר א כט), ויש להתרחק בהם מדברים שיש בהם חשש סכנה, או לטייל במקום מסוכן (ש"ע יח).

רחיצה בים ובריכה

כא. רחיצה בים או בריכה - באופן שאינה בחשש סכנה כלל - מותרת, גם אם לא הלך מקודם (הל"ש שם ה, מבית לוי פה י"ט).

להגות באמרי שפר

אדמו"ר הרה"ק רבי שלמה מקארלין ז"ע אמר:

אדם מהלך עשר פרסאות ביום, אבל כשיושב על סוס טוב וחבוש ורוכב עליו אז יכול לנסוע כמה וכמה פרסאות בכל יום.

ביאר כ"ק מו"ן אדמו"ר שליט"א:

מדברי אדמו"ר זקן נראה שפירש את דבריו, שלכל אדם יש את סדר העבודה השייך לו, והוא מוגבל כמה הוא יכול להספיק ולהשיג, אבל כשמזככים את הגוף - הסוס, וגם הגוף הוא טוב, אזי אפשר לנסוע חיש מהר ולהשיג פי כמה.

